

i ahei ai ia ki te hoatu i te 1,000 pauna moni mo te hui i Waitara, a ko nga tangata penei me Hone Pihama, me Ruakere he rua rau pauna kau. Na kitea te pono i konei, kahore te moni i utua ki a ia hei takoha mo tona mana i Waimate, otira kahore rawa te moni i riro i tona ringa; a ko tetahi 1,000 pauna moni ano kahore i tae ki te ringa o nga Rangatira i taina ingoa. Ko te taunga o taua moni kei te huna. I tu te Apiha o te Tari Hoko Whenua ki ta maua aroaro, a i ki atu kia homai nga pukapuka kaute i puta i te Kawanatanga, ko enei pukapuka kaute, me nga tuhituhi whika o nga moni i pau, a i kiia hei whakangaro, ka tukua atu e maua ki a koe, e Te Kawana. Me whakaatu maua, a ka kitea te mahi makamaka puku o te moni ki nga tangata Maori i tenei hui i Waitara, i te wa e whakaritea ana i runga i te tikanga taki (taxation), a e utu nui ana nga kainoho katoa o te whenua. A hei tapiri atu mo nga kai kahore i kore nga kai papai nga hua rakau i roto i te kene, he tiamu, he pihikete papai, he ika, he Hamona (he ika ano) he koura, me te nui o te waina, o te parani; kahore hoki i ngaro atu nga mea e hiahiatia ana e te wahine, he kakahu, he himi, he pane-koti, he aikiha hiraka, he aikiha kaki, he kakahu whakapaipai, he maha nga horo, nga kawhe nga ripene, he huruhuru manu, he kakahu no Wiwi, he wai whakakara (mea hongiri nei), he whakakai, he tera wahine, he kakahu eke hoiho mo te wahine, he pouaka kiri kau hei komotanga mo a ratou mea papai. A, i whakaarohia hoki nga whakaahuareka mo te ngakau "nga nohoanga papai i te Whare Takaro," me te whakaahua o te Tiata, na te Minita mo te taha Maori i whakarite;" me nga "kaari purei" hei mea mo te wa kore mahi me te "whakaahua o te pa hoia i Waimate," hei whakamohio mo te ngakau ki enei tu mea. I whakakorea "te Tamana mo [A.B.] i muri iho o tona panui i tona Paneka rapu." I whakahokia nga mea ki te Reriwe mo nga "Taonga i taha Maori," a i utua he Roia "mo Makarita ina tukua a ia ki te Hupirimi Kooti mo te tahu whare." I te putanga mai o tetahi a kaute mo te "Mahi Roia" ki a "Wiremu Mania" a i te kianga kotahi tonu te tangata o taua ingoa a e noho ana ia i Waimate. Ka ki te tangata mana nga moni "Ko taua Wi Mania kahore a ia i kite i a ia." Kahore i whakaarohia tenei tu mea utua tonutia iho. I runga i te ata whakaaro ki tenei Rangatira nui, a hei whakanui i a ia tenei hakari, i tuhia e tetahi wahine e mohiotia nuitia ana tona ingoa e nga tangata katoa o te Tari Maori, tona ingoa ki te pukapuka tuku atu i nga moni, a kahore a ia i tuhi "me utu kia Mihi Rei i Waitara nga moni e 20 pauna, ma Rewi te moni, otira e kore e ahei te tonu atu ki a ia kia tuhia tona ingoa mo te rironga atu o nga moni." A, huia katoatia enei moni ki nga moni mo Waimate Mania.

I marama kia maua era e peheatia aua a kaute, i runga i te korero a te Heketari o te Tari Hoko Whenua, ki te mea i puta ki te aroaro o te Tari Moni. I patai atu maua "I runga i nga mea kua puta nei, he pehea te ahua o nga akaute i tukua atu e te tangata i riro mai nei i a ia nga moni i te Kawanatanga hei whakarite mo tenei 2,000 pauna moni?" Utua mai ana, e whakaaro ana ahau kahore i whakaaturia katoatia mai taua mahinga; ki te mea i whakaaturia katoatia "E kore e puta i te Tumuaki o te Tari Moni." Ka ki atu ano maua, "Era e kitea tenei putanga moni ki te mea kahore a koe i patapataia e tenei Komihana?" Ka utua mai e ia, "E mea ana ahau kahore rawa i kitea tenei putanga moni ki te mea kahore i pataia mai ki au." "A, me mohio oti maua ko tenei 2,000 pauna moni i whakaritea hei utu mo Waimate Mania, a e kiia nei kua utua ki etahi maori, kua kitea ohoreretia nei i runga i te patapatai kahore i penatia te utu: a i riro te nuinga o tenei moni ki te ringa o etahi tangata, haunga era i tuhi nei i o ratou ingoa ki nga pukapuka mo te rironga o nga moni. A i utua ki nga mea kahore i whakina ki te Tari Moni?" "E pouri ana taku ki atu, ae." "He take ranei tau i mohio ai koe kahore enei pukapuka akaute apiti kua whakaaturina mai nei e koe, i kitea e Te Hiana i mua o te utunga e te Komihana Hiwari?" I roto i nga waea tenei tetahi no te 10 o Hune, 1878, i tukua ki a Te Hiana e Meiha Paraone. "E mea ana ahau me waiho ma nga tangata maori o Waitara e karanga te Hui ki Waitara, a ko ratou te kaiwhangai; a ko nga utu me utu e ahau ki nga moni mo te riro i te rau o te patu, me waiho i roto i nga moni kei au mo te utu." Ka utua e te Minita Maori i te 10 o Hune, "Ko to kupu mo te hui i Waitara e whakaetia ana." Me te mea i mohio te Kawanatanga kua puta te whakaaro kia hoatu he moni mo taua hui i Waitara, a me te whakaaro no nga moni o te rironga o te whenua o te rau o te patu, a kahore mo taua hui? "E whakaaro ana ahau i runga i enei waea i mohio ano te Minita mo te taha Maori." Kahore i puta he kupu, ko aua akaute i hunaia i te Tari Moni i kitea e te Kawanatanga. Otira ko nga pukapuka mo te 2,000 i tainatia nei e nga Rangatira i tukua atu kia "ata whakaetia" e nga Minita, a whakaetia iho ko nga kupu ata whakaatu a Meiha Paraone e apiti ana ki enei korero.

I mutu i konei ta maua mahi. I tana ki a maua i runga i te Komihana i tukua mai e koe, e Te Kawana, te ara i kija ai kua utu enei akaute hianga, me nga mea i tinihangatia i utua e nga moni mo Waimate Mania. I mutu i konei nga mahi i whakaritea ma maua. Ma etahi atu e ki me tapae atu ranei i roto i nga akaute o te Kawanatanga.

XIV WHAKAMUTUNGA.

Kua tahuri maua i nga korero o mua ake nei ki te take mai i tenei raruraru, a ko tetahi o nga ara i whakaetia mai e Te Kawana, kia tukua atu ki a koe i ta maua korero o waenganui i Maehe kua hori ake nei. I hiahia maua ki te korero atu ki a koe, e Te Kawana, te tikanga i mea ai maua ko taua raruraru ko te putanga mai o nga tikanga i whakamatauria e nga Minita, tuku iho, a he iho mo nga tau maha: a ko taua kupu ano hei kupu whakamutunga, a ka ki maua era tenei raruraru o te hauraro o Waingongoro mo enei tau maha e oti pono pu, e memeha ki te mea kua tahuri te Minita ki te mahi i te mea tika. A kua whakarere te korero kau kia mahia te mea tika.

E puta ana nga tikanga o tenei korero i a ia ake ano. E mea ana maua ko te putake o a tatou raru katoa kotahi tonu, koia tenei kua akiaki tatou i nga iwi kia hoki ki Waimate Mania, me te kore ratou e mohio i te whenua ma ratou ake; a ki te mea ka whakawaia tetahi o tatou ki te rapu i tetahi ara e kore ai e tau tenei taunu kia tatou, a ka ki na Te Whiti te he; kua e wareware ki te marama o a tatou pukapuka tuhituhi e ki nei, kahore rawa a ia i mau patu mo tatou, engari kaha ana a ia ki te mea kahore tenei i marama ki a koe, e Te Kawana, i runga i ta maua korero, ma maua korero atu maua.

Otira e toe tonu ana tenei, ta maua korero atu i ta maua i whakaaro ai, me maki i runga i te apiti atu ki nga tikanga kua tohutuhungia i ta maua korero tuatahi, kia ea i te Karauna te whakarite ona